

Requisitoir inzake Puttense Moordzaak II

Hoger Beroep

Uitgesproken d.d. 12 oktober 2011

1.

Ruim 17,5 jaar geleden, op zondag 9 januari 1994, doet de oma van [slachtoffer] een gruwelijke vondst: zij vindt in haar eigen woonkamer het ontzielde en deels ontblote lichaam van haar dan 23-jarige kleindochter. Het sporenbeeld wijst op een zedendelict én op een levensdelict.

Met het einde van het leven van [slachtoffer] is de Puttense moordzaak geboren. Een in velerlei opzicht dramatische zaak. Natuurlijk en in de allereerste plaats het meest dramatisch voor de nabestaanden van [slachtoffer]. Hen is niet alleen op een volslagen onverwacht moment, maar ook nog eens op een gruwelijke wijze hun dochter, zus en kleindochter afgenomen. En alsof dat nog niet genoeg is, zijn zij vervolgens tot aan de dag van vandaag door talloze rechtszittingen, telkens weer opnieuw, genadeloos met de gewelddadige dood van [slachtoffer] geconfronteerd.

De vele contacten die ik in de afgelopen twee jaar met de nabestaanden heb gehad, waren indrukwekkend. Indrukwekkend in velerlei opzicht. Ik ga daar uiteraard niet inhoudelijk over uitweiden, maar wel kan ik u zeggen dat ik me niet alleen regelmatig de vraag heb gesteld hoe lang een mens dit nog kan opbrengen, maar ook heb geworsteld met de vraag hoe lang een “beschaafde” rechtspleging dit nog aan nabestaanden mag aandoen.

Het wordt zo langzamerhand echt de hoogste tijd dat aan deze uitputtingsslag een einde komt. De nabestaanden van [slachtoffer] hebben er recht op en – zoals de moeder van [slachtoffer] bij de rechtbank in Zutphen op 26 augustus 2009 zei – ook behoefte aan om eindelijk in alle rust [slachtoffer] te kunnen gaan gedenken. Gedenken zonder rechtszittingen en zonder inmenging van derden. En op de zitting van het gerechtshof op 24 mei 2011 voegde zij daar nog iets aan toe: zij vroeg om respect, respect voor [slachtoffer], “het ware slachtoffer”.

2.

Na de vrijspraak van [betrokkenen] is door politie en justitie de Puttense moordzaak met nieuwe energie ter hand genomen. Dat is opvallend te noemen, want in elk geval tot aan die vrijspraken heeft het – vaak als één en ondeelbaar aangemerkt – openbaar ministerie zich op het standpunt gesteld dat het er van overtuigd was dat de “Twee van Putten” voor de dood van [slachtoffer] verantwoordelijk waren. Als dat zo is, ligt het niet voor de hand om de zaak opnieuw in onderzoek te nemen, ook niet na de vrijspraken. Toch is dat wel gebeurd.¹

¹ Zie requisitoir OVJ p. en eindpv p. 1722 ev.

3.

Bij het opnieuw ter hand nemen van het onderzoek is op enig moment de aanname gedaan dat het spermaspoor een daderspoor zou zijn. Zodra de donor van het sperma bekend zou zijn, zou de zaak zijn opgelost. De verdediging van verdachte heeft de juistheid van deze aanname bestreden. Volgens haar getuigt zij van een tunnelvisie. Tot op zekere hoogte zit daar zit wel iets in. Natuurlijk is het beter en juister om in zo'n stadium van de procedure de aanname minder stellig te formuleren. Maar stel nu dat de aanname was geweest spermaspoor (of liever nog: zaadcellenspoor) = verdachtespoor. Had dát de uitkomst van het onderzoek anders gemaakt? Had dán deze verdachte hier niet gezeten? Dat wil er bij mij niet in. Ook dan zou deze verdachte strafrechtelijk zijn vervolgd. Uiteraard kom ik hier nog op terug. Voor dit moment wil ik hier nog wel aan toevoegen dat in Putten I de aanname zaadcellenspoor = verdachtespoor helaas niet tot het eind toe is volgehouden. Die aanname is los gelaten vanaf het moment dat de sleeptheorie – een tot dan volstrekt onbekende theorie – was geboren en werd omarmd. We hebben gezien waar dat toe heeft geleid: veroordelingen die zijn vernietigd en uiteindelijk in vrijspraken zijn veranderd! En dat terwijl politie en justitie aanvankelijk op de lijn zaten dat met de aanhoudingen van de “Twee van Putten” de zaak nog niet was opgelost. Er moest nóg een verdachte rondlopen, namelijk de donor van de aangetroffen spermasporen!²

4.

Op 20 mei 2008 is de donor van het sperma, verdachte, aangehouden als verdachte van het vermoorden en verkrachten van [slachtoffer] op 9 januari 1994 in Putten. Zijn aanhouding was een rechtstreeks gevolg van de invoering van de Wet DNA-veroordeelden op 1 februari 2005. Op grond van die wet was [verdachte] na een veroordeling voor een mishandeling verplicht zijn DNA af te staan ter vulling van de DNA-databank. Tegen die verplichte afgifte heeft hij tevergeefs bezwaar aangetekend. Dat bezwaar lijkt niet zonder reden geweest. Later, op 16 april 2008 wordt namelijk bekend dat zijn verplicht afgestane DNA matcht met het DNA dat is veilig gesteld in de Puttense moordzaak. Uiteindelijk is [verdachte] op 9 oktober 2009 door de Rechtbank Zutphen na 25 zittingdagen (en 2 wrakingsprocedures) - conform de eis van de officier van justitie - voor moord én verkrachting veroordeeld tot een gevangenisstraf van 15 jaren. De verdachte is van deze veroordeling in appel gekomen. Inmiddels zijn we 11 zittingdagen en 3 wrakingsprocedures verder.

5.

De officier van justitie en de Zutphense rechtbank hebben de aan verdachte tenlastegelegde moord en verkrachting bewezen verklaard op basis van een uitvoerige bewijsconstructie. In de kern rust die bewijsconstructie op de volgende pijlers:

- a. de op en in het lichaam van [slachtoffer] aangetroffen zaadcellen met het DNA-profiel van verdachte;
- b. de in het nagelvuil van [slachtoffer] aangetroffen DNA-profielen van verdachte;
- c. een aan de binnenkant van de spijkerbroek van [slachtoffer] aangetroffen bloedvlekje met het DNA-profiel van verdachte;
- d. de schone slip van [slachtoffer];

² Zie o.m. aanvraag tap-pv's uit Putten I.

- e. de hoeveelheid op het lichaam van [slachtoffer] aangetroffen zaadcellen (in het bijzonder het aantal KPG);
- f. de plaatsen op/in het lichaam van [slachtoffer] waar de zaadcellen zijn aangetroffen;
- e. het feit dat d t/m f erop duiden dat het sperma in de woning van oma moet zijn aangebracht;
- g. het feit dat de wijze waarop [slachtoffer] is aangetroffen op een zedendelict wijst;
- h. het bloedsporenpatroon, de wurgsporen en de aangebrachte snij- en steekverwondingen, die duiden op (achtereenvolgens) verwurging, verkrachting en doding van [slachtoffer];³
- i. het sporenbeeld en in het bijzonder de veelheid van handelingen die duiden op voorbedachte raad en duidelijk maken dat verdachte tijd en gelegenheid moet hebben gehad om zich te beraden; hij is desondanks doorgedaan en dus is er voor wat betreft het levensdelict geen sprake meer van doodslag maar van moord.

6.

In de fase van het hoger beroep zijn nadere onderzoekshandelingen verricht en is het dossier in omvang geëxplodeerd.

- In opdracht van het hof zijn op 6 mei 2010 meer dan 130 ordners aan de verdediging (en het hof) ter beschikking gesteld; dit is gebeurd ondanks dat de raadsman in eerste aanleg eindeloos gelegenheid tot inzage in die zogenaamde “onderzoeksbibliotheek” van het politieteam was geboden en hij daar nimmer gebruik van heeft gemaakt – waaruit blijkt dat het OM in de richting van de raadsman volstrekt transparant heeft willen zijn – en het is ook gebeurd ondanks dat van een adequate onderbouwing van dit verzoek van de zijde van de verdediging – althans naar het oordeel van het OM – nimmer sprake is geweest.
- Op 24 september 2010 zijn zes NFI-dossiers toegevoegd en vijf mappen met de zogenaamde sporenmatrix.
- Er zijn drie getuigen gehoord: op 2 juni 2010 twee getuigen-deskundigen en op 11 november 2010 een medegedetineerde.
- Er is forensisch onderzoek verricht aan slipfragmenten, aan een lichaamshaar en aan een plukje haar (SVO 205), bestaande uit een elftal haren.

Van de zijde van de verdediging is ook nog talloos materiaal aan het dossier toegevoegd. Afgezien van een speciaal voor deze zaak opgemaakt rapport van [getuige-deskundige] d.d. 19 augustus 2010 gaat het vooral om vakpublicaties.

7.

In deze appelprocedure gaat het in wezen om twee hoofdvragen, namelijk in de eerste plaats om de vraag of de bewijsconstructie van de rechtbank deugt (en in verband met de daarvoor vereiste overtuiging terecht is uitgemond in een bewezenverklaring) én in de tweede plaats om een in drie subvragen uiteenvallende vraag, namelijk of het in appel aan het strafdossier toegevoegde materiaal iets aan de bewijsconstructie van de rechtbank toevoegt (deze sterker maakt), daar iets aan afdoet (deze zwakker maakt) of geen van beide.

³ Rapportage [getuige-deskundige], bijlage 1 stampv, p. 841.

8.

Wat betreft het antwoord op de eerste vraag kan ik kort zijn. Met de bewijsconstructie van de rechtbank is niets mis. Die staat als een huis.

Wat betreft de tweede vraag ben ik van oordeel dat in het bijzonder de resultaten van de in appel verrichte onderzoekshandelingen een bevestiging opleveren voor de in eerste aanleg opgezette redenering. In zoverre is er wel degelijk sprake van een versterking van het bewijs. Het gaat hier om resultaten die rechtstreeks, dus zonder dat daarvoor enige nadere interpretatie nodig is, bij de bewijsconstructie kunnen worden betrokken, te weten de verklaringen van de getuigen-deskundigen én het nadere onderzoek aan de fragmenten van de slip van [slachtoffer]. Ik kom daar straks, wanneer ik het scenario van de verdachte bespreek, op terug.

9.

De verdediging stelt zich op het standpunt dat voor zover op het lichaam en de kleding van [slachtoffer] sporen zijn aangetroffen die wijzen in de richting van verdachte, die sporen niet delictgerelateerd zijn. Ze zijn volgens de verdediging immers terug te voeren op de geheime relatie van [slachtoffer] met verdachte en op een in het kader van die relatie de avond tevoren plaats gevonden hebbend vrijwillig seksueel contact. In dit scenario is/zijn degene(n) die [slachtoffer] heeft/hebben vermoord verantwoordelijk voor het feit dat de zaadcellen sporen zijn verslept of door het op [slachtoffer] uitgeoefende geweld zijn uitgeperst.

10.

Dit scenario verdraagt zich niet met een bewezenverklaring. Als het aannemelijk is, moet de verdachte van de hem ten laste gelegde feiten worden vrijgesproken. Maar *is* dit scenario ook aannemelijk geworden? In elk geval moet worden vastgesteld dat niet kan worden betoogd dat dit scenario met aan wettige bewijsmiddelen te ontleen feiten en omstandigheden kan worden weerlegd (gefalsificeerd). Het onderzoek heeft immers geen bewijsmateriaal opgeleverd waaruit onomstotelijk blijkt dat verdachte op de zaterdagavond helemaal geen seksueel contact met [slachtoffer] kan hebben gehad, omdat hij toen bijvoorbeeld de hele avond op een volstrekt andere plaats in gezelschap van heel andere mensen is geweest. Evenmin heeft het onderzoek andere dan de in en/of op het lichaam en/of de kleding van [slachtoffer] aan verdachte te relateren sporen opgeleverd waaruit blijkt dat verdachte op de zondag wel degelijk in de woning van oma is geweest. Als dat bewijsmateriaal er wel zou zijn geweest, dan zou op basis daarvan het scenario van de verdachte zonder meer naar het rijk der fabelen kunnen worden verwezen. Zo is het niet, maar zó sterk hoeft het ook niet te zijn. In de zogenaamde Venrayse moordzaak heeft de Hoge Raad bepaald:

“In voorkomende gevallen zal de rechter ter weerlegging (van een alternatief scenario) kunnen oordelen dat de door de verdachte gestelde alternatieve toedracht *niet aannemelijk* is geworden dan wel dat de lezing van de verdachte als *ongeloofwaardig* terzijde moet worden gesteld. Ten slotte kunnen zich gevallen voordoen waarin de lezing van de verdachte zo onwaarschijnlijk is, dat zij geen uitdrukkelijke weerlegging behoeft.”⁴

⁴ HR 16 maart 2010, LJN: BK3359, NJ 2010, 314.

11.

Naar mijn oordeel gaat het hier om een alternatief scenario dat niet aannemelijk is geworden. Ik kom daartoe

- omdat ondanks de in en op het lichaam van [slachtoffer] aangetroffen zaadcellsporen de slip die [slachtoffer] droeg schoon was (terwijl zij ook nog eens kort voor haar dood op de fiets naar het huis van haar oma is gereden); het nadere onderzoek dat in 2011 met moderne technieken is toegepast op nog beschikbare slipfragmenten, wijst uit dat ook deze schoon waren. Daarmee zijn er in elk geval geen aanwijzingen dat de oorspronkelijke vaststelling dat de slip schoon was, niet zou deugen. (Overigens geldt hetzelfde voor de met moderne technieken verkregen resultaten van het aangetroffen plukje haar waarvan de haardeskundige in 1994 tot de conclusie kwam dat die haren pasten in het haarpallet van [slachtoffer]. Modern DNA-onderzoek geeft geen reden om te twijfelen aan de juistheid van die conclusie. Integendeel, er is nu zelfs een – weliswaar onvolledig, maar wel – autosomaal profiel gevonden dat past in het profiel van [slachtoffer]).
- omdat hetgeen de getuigen-deskundigen hebben verklaard in essentie betekent dat het aangetroffen sporenbeeld meer steun geeft aan de hypothese dat het sperma op de plaats van het delict (dus in de woning van oma) is gedeponerd dan aan de hypothese dat dit de dag tevoren is gebeurd;

Zo heeft [getuige-deskundige] (uroloog) op de zitting van 2 juni 2010 letterlijk verklaard:

“Op theoretische gronden zou het kunnen dat een substantie van zaterdagavond uit de baarmoedermond of de vagina, is uitgestoten tijdens de verkrachting. Dat is echter zeer onwaarschijnlijk. De overige aangetroffen spermasporen in de vagina en rond de anus maken het extra onwaarschijnlijk dat het spoor op het bovenbeen van een dag eerder is. Het zou wel bizar zijn als iemand de spermasporen na een coïtus tot en met de middag erna niet door middel van douchen of wassen zou uitwissen.

De schone slip en de aangetroffen sporen vind ik ongeveer van evenveel waarde voor de conclusie dat het een onwaarschijnlijk scenario is.”

[Getuige-deskundige] (gynaecoloog) heeft toen verklaard:

“Ik kan me geen enkele vrouw voorstellen die na een gewenste coïtus de dag erna niet heeft gedoucht.”⁵

En op een vraag van de raadsman, uitgaand van vrijwillige gemeenschap op zaterdagavond, gevolgd door douchen, uitgaan en omkleden antwoordt zij:

“Dan verwacht ik dat er nog iets in de slip wordt aangetroffen, zeker als ze heeft gefietst en andere activiteiten heeft gehad. Dat hoeft niet.”⁶

⁵ Pv terechtzitting 2 juni 2010, p. 7.

⁶ Pv terechtzitting 2 juni 2010, p.13.

- omdat, hoe je het ook wendt of keert, meerdere forensisch deskundigen hebben verklaard dat het aantal spermakoppen per gezichtsveld duiden op een recentere ejaculatie dan een van de dag tevoren;
- omdat de in het nagelvuil van [slachtoffer] aangetroffen hoeveelheid DNA-materiaal van verdachte extreem hoog is, hetgeen eerder duidt op verzet tegen een onvrijwillig contact dan op een stevige vrijpartij de avond tevoren;⁷
- omdat het voor volstrekt onwaarschijnlijk moet worden gehouden dat een vrouw als [slachtoffer] zich na de zaterdagavond niet zou hebben gedoucht en/of nauwelijks haar handen zou hebben gewassen;
- omdat op/aan het lichaam van [slachtoffer] geen enkel mannelijk (y-chromosomaal) spoor is aangetroffen van een andere man dan verdachte. Bij strafbare feiten als deze waarbij zoveel geweld is toegepast, zou je dat wel verwachten. (Maar het tegendeel is het geval: alle autosomale DNA-sporen wijzen op verdachte, ook alle y-chromosomale sporen wijzen in zijn richting).

Dit alles maakt volstrekt onaannemelijk dat de aangetroffen zaadcellen zouden dateren van vrijwillig seksueel contact van de avond tevoren. Dat scenario is verre van aannemelijk geworden. Zoals trouwens ook verre van aannemelijk is dat verdachte met [slachtoffer] een geheime seksuele relatie zou hebben gehad. Niemand wist van die relatie. In de ogen van de verdediging is dat nogal logisch want hij was geheim. Maar de verdediging kan eigenlijk niet meer zeggen dan dat de verdachte de relatie geheim hield. Waarom zou [slachtoffer] dat ook hebben gedaan? Waarom schrijft zij er niets over in haar dagboek? Waarom vertelt zij daar niets over aan haar vriendin? En als het gaat over die relatie zelf: waarom weet [verdachte] zo weinig over [slachtoffer] te vertellen? Hij weet nauwelijks waar zij woonde? Hij kan nauwelijks een fatsoenlijke beschrijving van haar geven.⁸ Hoe maakte hij eigenlijk contact met haar? Bij [café], zeker, maar hoe spraken zij dan daar af? Telefonisch? Bij [slachtoffer] is geen nummer van de verdachte aangetroffen. En wat is dat eigenlijk voor een relatie als je beweert dat je een aantal weken na haar dood daarvan melding hebt gemaakt bij de politie in Putten of Ermelo en je je daar dan laat wegsturen met de mededeling dat ze de daders al te pakken hebben? Laat je het daar dan bij? Hij was “knettergek” op haar! En dan heb ik het nog maar niet over het feit dat de verdachte in het geheel niet valt binnen de categorie mannen waar [slachtoffer] voor viel.

Conclusie: op geen enkele manier is aannemelijk geworden dat er sprake is geweest van een relatie tussen [slachtoffer] en de verdachte.

12.

Ongetwijfeld komt de verdediging in het pleidooi nog met een reeks aan andere – in de woorden van de verdediging – als alternatief aangeduide scenario's. Dat zijn scenario's waarin de verdediging wijst in de richting van (een) andere perso(o)n(en), die verantwoordelijk kan/kunnen zijn voor de moord en de verkrachting van [slachtoffer] op zondagmiddag 9 januari 1994. Voor al die scenario's geldt dat zij enkel van betekenis kunnen zijn voor de beoordeling van de aan verdachte tenlastegelegde feiten, indien het eigenlijke

⁷ Zie voor de bewijsrechtelijke betekenis van relatief veel nagelvuil van verdachte bijvoorbeeld ook: Hof Den Bosch 24 september 2010, LJN: BN8104.

⁸ Zie pv zitting gerechtshof 11 november 2010.

alternatieve scenario van de verdediging – namelijk dat het aangetroffen sporenbeeld moet worden gerelateerd aan vrijwillig seksueel contact van de avond tevoren – voor aannemelijk wordt gehouden. Daarover heb ik mijn standpunt al gegeven. Desalniettemin wil ik toch nog wel iets zeggen over de wijze waarop de verdediging andere personen belast. De verdediging doet dat naar mijn oordeel op een heel gekleurde wijze. Uit het omvangrijke dossier wordt materiaal getrokken – bijvoorbeeld een anonieme tip, een vage getuigeverklaring en een weinig zeggend mtDNA-profiel⁹ – en dat materiaal wordt dan vervolgens met behulp van één of meer aanname(s) en interpretatie(s) gepresenteerd als een alternatieve verdachte. De verdediging gaat daarbij niet alleen kort door de bocht, maar gaat ook volstrekt voorbij aan het feit dat juist in de Puttense moordzaak na de vrijspraken van [betrokkenen] breed is gerechercheerd en alles in het werk is gesteld om de werkelijke dader(s) te vinden. Dat de verdediging ook onderzoek heeft gedaan en de resultaten daarvan – zoals door de verdediging geïnterpreteerd – op meerdere momenten in deze procedure, zowel in eerste aanleg als hier in hoger beroep, naar voren heeft gebracht, is uiteraard haar goed recht, maar bedenkelijk is de manier waarop de verdediging derden als alternatieve daders presenteert op grond van gegevens die daarvoor objectief gezien geen (enkele) basis bieden. Dit heeft veel weg van ongefundeerde stemmingmakerij ten nadele van m.n. [vrijgesproken betrokkenen] en de broer van het slachtoffer.

13.

Wat er op 9 januari werkelijk is gebeurd zullen we nooit weten. Er is er één die dat wel weet en die zit voor u. Maar doordat hij zich op een alternatief scenario beroept, dat niet aannemelijk is geworden, heeft hij de deur dicht gegooid om helderheid te verschaffen over de exacte gebeurtenissen en in het bijzonder het motief.

Het enige dat we wel weten is de volgordelijkheid: verwuring (van achteren) – verkracht – gedood. Wat dat betreft heeft de rechtbank in Zutphen het treffend verwoord: de sporen hebben voor [slachtoffer] gesproken.

14.

Voor voorbedachte raad is voldoende dat de verdachte tijd had zich te beraden op het te nemen of genomen besluit, zodat er gelegenheid was tot nadenken over de betekenis/gevolgen van zijn voorgenomen daad en zich daarvan rekenschap te geven.¹⁰ Die voorbedachte rade kan zich op een betrekkelijk laat moment hebben gevormd. Op zichzelf is dat niets bijzonders. De voor voorbedachten rade benodigde bedenktijd kan blijkens de jurisprudentie een kwestie van seconden zijn.¹¹ Zelfs bij een reflexhandeling kan daar nog sprake van zijn.¹²

In de zaak van [slachtoffer] is de verdachte, gelet op de volgordelijkheid van de gebeurtenissen (verwuren – verkrachten – gericht snij- en steekverwondingen toebrengen)

⁹ Een mitochondriaal DNA heeft weinig onderscheidend vermogen doordat dit DNA onveranderd wordt doorgegeven van moeder op kind. Dit betekent dat alle personen (dus mannen en vrouwen) die in directe vrouwelijke lijn aan elkaar zijn verwant, hetzelfde mtDNA-profiel hebben.

¹⁰ Zie onder meer HR 11 juni 2002, LJN: AE1743 en HR 19 februari 2008, LJN: BB6217.

¹¹ Zie HR 7 december 1999, NJ 2000, 263 m.nt. JdH.

¹² HR 25 januari 2000, NJ 2000, 280.

absoluut in de gelegenheid geweest na te denken over en zich rekenschap te geven van de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad. Daarmee is de voorbedachte rade gegeven. Overigens is die niet alleen gegeven door de volgordelijkheid van de handelingen, maar eigenlijk ook al door de handelingen op zichzelf. Zij getuigen geen van allen van impulsiviteit. Verwuring, verkrachting, doorsnijden van keel en pols zijn geen handelingen die iemand in een flits pleegt. Als gezegd, verdachte heeft de gelegenheid gehad na te denken over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad en zich daarvan rekenschap te geven. Wat dat betreft zijn ook de handelingen die de verdachte daarna verricht, het afdekken van het onderlichaam en het weer in afgesloten toestand achterlaten van de woning, niet zonder betekenis. Zij geven blijk van een zekere rust, althans niet van enige paniek. Het is dan ook volkomen terecht dat de rechtbank in Zutphen – conform de huidige stand van de jurisprudentie¹³ – de verdachte voor moord en niet enkel voor doodslag heeft veroordeeld.

15.

Aan het begin van mijn requisitoir sprak ik over de Puttense moordzaak als een in velerlei opzichten dramatische zaak. Ik heb gezegd dat de zaak het meest dramatisch is voor de nabestaanden van [slachtoffer]. Daar kan geen twijfel over bestaan en daar neem ik vanzelfsprekend niets van terug. Maar als ik het heb over een “in velerlei opzicht dramatische zaak”, dan heb ik het ook over de eerder voor deze zaak veroordeelde “Twee van Putten”. Je zult maar door een onterechte veroordeling jarenlang als daders van gruwelijke feiten worden beschouwd, een brandmerk dat door hun vrijspraak formeel is verwijderd, maar daarmee nog niet uit hun individuele geheugen is gewist en evenmin uit het collectieve geheugen van een relatief kleine gemeenschap als die van Putten. Je zult dit maar moeten meemaken als partner en als kinderen van deze mannen. Dan kun je wel door het hof in Leeuwarden worden vrijgesproken op een moment dat je je gevangenisstraf al hebt uitgezeten, maar velen blijven je dan toch zien als degenen die [slachtoffer] hebben verkracht en vermoord. Waar rook is, is vuur. Er mag geen misverstand over bestaan: ook [vrijgesproken betrokkenen] hebben vreselijke jaren achter de rug.

De onterechte veroordelingen van [betrokkenen] moeten ook een drama zijn geweest voor de daarbij “betrokken” politie- en justitiefunctionarissen. Een gerechtelijke dwaling is - denk ik - de grootste nachtmerrie voor elke politiemann en elke magistraat, of het nou een officier van justitie is of een rechter, een advocaat-generaal of een raadsheer. Je zult daar maar mede verantwoordelijk voor zijn.

16.

Voor de bepaling van de strafmaat is in de onderhavige zaak in de eerste plaats het arrest van uw hof d.d. 1 oktober 2008, LJN: BF3955 van belang. In dit arrest overweegt uw Hof – op basis van de databank consistente straftoemeting – dat als uitgangspunt voor een enkelvoudige moord – bij een volledig toerekeningsvatbare verdachte – geldt een gevangenisstraf van 12 tot 18 jaren. Gelet op de redenering die het hof in dat arrest volgt, is de werkwijze dat wordt uitgegaan van het gemiddelde van 15 jaar en dat vervolgens wordt bezien of er argumenten zijn om naar boven of naar beneden af te wijken. In het bedoelde arrest wijkt het hof naar beneden af omdat de moord niet lang van tevoren was gepland en

¹³ Zie over de objectivering van de voorbedachte raad R.S.T. Gaarhuis, Voorbedachte raad: een objectief vereiste?, DD 2009, p. 1142 e.v. en F.S. Bakker, Voorbedachte raad, DD2011, p. 220 e.v.

omdat de betreffende verdachte niet eerder voor soortgelijke feiten met politie en justitie in aanraking was geweest. Het hof brengt daarvoor een jaar in mindering.¹⁴

17.

In het geval van [slachtoffer] moet – bij gebrek aan info – eveneens worden aangenomen dat de moord betrekkelijk kort tevoren is bedacht en dat deze is uitgevoerd door een dader die op dat moment geen relevant strafblad had. Maar anders dan in het zojuist aangehaalde arrest van uw hof leidt dat wat mij betreft in deze zaak niet tot een lagere straf dan de door de rechtbank in Zutphen opgelegde 15 jaren. Er zijn namelijk ook argumenten die reden geven voor strafverhoging.

- Het zwaarste argument daarvoor is dat het hier niet alleen gaat om moord, maar ook om verkrachting. Uit onderzoek is gebleken dat de strafmaat voor zedenmoorden (dat is ongeveer 3% van het totaal aantal moorden) gemiddeld maar liefst 1/3 hoger ligt dan de gemiddelde strafmaat voor moorden. Uitgaande van gemiddeld 15 jaar voor moord zou dan dus worden uitgekomen op een straf van 20 jaar, dus een straf die is gelegen buiten de band waarover het hof rekt in zijn arrest van 1 oktober 2008.
- Verder gaat het in de Puttense moordzaak om een uiterst gewelddadige wijze van levensberoving. Er is niet iemand op een afstand met een koelbloedig afgevuurde kogel om het leven gebracht, maar er is een jonge vrouw die nog een heel leven voor zich had, verwurgd, verkracht en vervolgens met bewust geplaatste snij- en steekwonden om het leven gebracht. Dat is een gruwelijke en meedogenloze moord. [slachtoffer] moet de laatste momenten van haar leven in onvoorstelbare angst en paniek hebben verkeerd. Het (verkrachten en) doden van [slachtoffer] was niet alleen een aanslag op haar grootste goed, namelijk haar lichamelijke integriteit, maar eigenlijk ook een aanslag op het leven van haar ouders, oma, broer en andere familieleden. De onverwachte en gewelddadige dood van [slachtoffer] heeft hen onbeschrijflijk en onherstelbaar leed aangedaan.

18.

Over de persoon van de verdachte – die ten tijde van de feiten bijna 19 jaar oud – is wel wat bekend: hij zou gewelddadig zijn, seksueel afwijkend gedrag vertonen en vaardigheden missen om een gelijkwaardige relatie met een vrouw aan te gaan. Maar echt inzicht in zijn persoonlijkheid is er niet. Eén ding is wel duidelijk: de dood van [slachtoffer] lijkt hem onberoerd te hebben gelaten. Zijn handelen – of beter gezegd: zijn niet handelen – na januari 1994, zijn jarenlange zwijgen, lijkt te wijzen op een rustig en overwogen optreden dat, zeker gezien de relatief jonge leeftijd van de verdachte toentertijd, zorgwekkend is. Wat daar achter zit, weten we niet; verdachte heeft geweigerd mee te werken aan een PBC-rapportage.

Natuurlijk, het gaat in deze strafzaak primair om de moord en de verkrachting van [slachtoffer]. Maar het is deze verdachte ook aan te rekenen dat door zijn stilzwijgen andere mannen ten onrechte vast hebben gezeten. En het is ook door zijn stilzwijgen dat de nabestaanden van [slachtoffer] zijn geconfronteerd met een onmenselijk lange en ongewisse

¹⁴ En vervolgens nog een keer een jaar op basis van een n.m.m. onjuiste uitleg van de gewijzigde v.i.-regeling.

rouwverwerking. Zij hebben sinds 1994 geen rust gehad. Zij zijn van links naar rechts geslingerd. Eerst is hun [slachtoffer] afgenomen, vervolgens hebben ze gemeend dat met de “Twee van Putten” de zaak was opgelost, ze hebben moeten leven met hun vrijspraak, zij hebben geleefd met de gedachte dat de vorige verdachten wel de dood van [slachtoffer] op hun geweten hadden maar nu met een goed gevulde portemonnee weer in Putten zijn gaan wonen, zij hebben moeten horen dat deze verdachte een geheime, vooral op seks gerichte relatie met [slachtoffer] zou hebben gehad. En dan al die zittingen ...

De houding van verdachte draagt niet bij aan de verwerking van de dood van [slachtoffer]. De familie wil weten wat er is gebeurd, hoe het zo heeft kunnen komen en waarom [Slachtoffer] op deze afschuwelijke wijze aan haar einde heeft moeten komen. Zij hebben in de afgelopen 17,5 jaar veel gehoord en hen is veel verteld, maar dit is hen in de afgelopen 17,5 jaar nimmer verteld. Dat maakt het onbegrip over de verkrachting en de moord, en daarmee ook het verdriet en de angst, des te groter.

En tenslotte heeft verdachte geen enkel berouw getoond voor wat hij heeft aangericht. Er zijn scenario's naar voren geschoven waarin anderen worden beschuldigd, terwijl die anderen zich daar eigenlijk niet fatsoenlijk tegen kunnen verweren. Ook dat gebrek aan berouw en die volhardendheid dienen de verdachte zwaar te worden aangerekend.

19.

Hoewel strafoplegging geen eenvoudige wiskunde is – het is het plussen en minnen van ongelijksoortige factoren en omstandigheden – kan naar mijn overtuiging op basis van het voorgaande niet worden volstaan met een gevangenisstraf van 15 jaar (of minder). Daarvoor zijn de feiten gewoon te ernstig en de persoon van de verdachte te ongewis.

20.

Natuurlijk, de “Twee van Putten” kregen destijds voor hetzelfde feitelijke gebeuren (niet voor moord, maar “slechts” voor doodslag) 10 jaar gevangenisstraf.¹⁵ Maar daarmee is niet de koers bepaald. Dat is in de onderhavige zaak al gebleken uit het vonnis van de rechtbank Zutphen (15 jaar wegens moord) en dat het in het algemeen niet zo werkt kan ook worden geïllustreerd met de zaak van de moord op een Surinaamse gebedsgenezer in Den Haag: de verdachte werd daar eerst door de rechtbank wegens moord tot 12 jaar gevangenisstraf veroordeeld, in hoger beroep werd dat 10 jaar wegens doodslag en – na vernietiging door de Hoge Raad – werd het 15 jaar wegens moord!¹⁶

Dat de uitspraken tegen de “Twee van Putten” voor de afdoening van deze strafzaak niet bepalend kan zijn, komt simpelweg ook doordat de tijden zijn veranderd; het strafklimaat is onmiskenbaar verzwaaard.¹⁷ Dat blijkt evident uit de navolgende greep uit de recente jurisprudentie:

¹⁵ Hof Arnhem 3 oktober 1995, LJN AE1889 en AE1892.

¹⁶ Hof Den Haag 19 juli 2011, LJN: BR2023.

¹⁷ Zo zijn strafmaxima zijn verhoogd. Zie verder ook Trema straftoematingsbulletin 2010, nummer 1, Straftoemeting bij moordenaars, p. 11-22.

Wat betreft doodslag:

- Hof Arnhem 5 oktober 2010, LJN: BN9371 → hof veroordeelt ter zake van doodslag en schuldheiling tot 15 jaar gevangenisstraf.
- Hof Arnhem 16 mei 2011, LJN: BQ5027 (Hoogerheide) → hof veroordeelt t.z.v. doodslag (en verminderde toerekeningsvatbaarheid) tot 12 jaar en tbs!

Wat betreft moord:

- Rechtbank Dordrecht 26 november 2010, LJN: BO5167 (moord op meisje, ontucht, 282 en wegmaken lijk), eis: 25 jaar en tbs (licht verminderd), Rechtbank 20 jaar zou passend zijn, maar met tbs wordt het 18 jaar.
- Rechtbank Den Bosch 15 april 2009, LJN:BI0918 (de zogenaamde Pettelaermoord), vonnis 22 jaar (in hoger beroep: Hof Den Bosch 17 november 2010, LJN: BO4267, 17 jaar t.z.v. moord).
- Hof Leeuwarden 4 mei 2011, LJN BQ3496 (moord op ex), gevangenisstraf van 18 jaar.

Tegelijkertijd moet ook rekening worden gehouden met het feit dat in 1994 de maximale tijdelijke gevangenisstraf op moord 20 jaren bedroeg.¹⁸ Bovendien moet ik natuurlijk ook wijzen op twee andere (qua pleegdatum eveneens oudere) zaken, namelijk:

- Hof Den Haag 13 december 2010, LJN: BO7042 (moord uit november 1991 met 43-jarige verdachte: eis en vonnis voor moord: 10 jaar);
- Rb Assen 21 december 2010, LJN BO8054, NJ 2011, 84 (moord op vrouw in mei 1993 te Ruinen: eis 18 jaar voor gekwalificeerde doodslag, vonnis 15 jaar).

Tenslotte breng ik nog expliciet een arrest onder uw aandacht dat het Hof Den Haag op 12 juni 2007, LJN: BA6870 heeft gewezen. De in die zaak door het hof gehanteerde strafmotivering ter zake van gekwalificeerde doodslag is bijna naadloos van toepassing op de onderhavige zaak. Ik citeer:

“Niet alleen de verkrachting en de doodslag op zich, maar ook de opstelling van de verdachte daarna getuigt van grote gevoelloosheid. Op geen enkele wijze heeft de verdachte indertijd blijk gegeven van zijn betrokkenheid bij het delict, ook niet toen hij wist dat een ander voor zowel de verkrachting als de doodslag werd vervolgd. Zelfs tot aan de terechtzitting in hoger beroep, heeft de verdachte tijdens de vele verhoren in het vooronderzoek en ook ten overstaan van de rechtbank, het steeds doen voorkomen dat hij en [slachtoffer] onder de door hem verzonnen omstandigheden op vrijwillige basis seks hadden gehad. Hij heeft daardoor een beeld van [slachtoffer] geschetst dat niet bij haar paste. Ook dat heeft de naasten van [slachtoffer] leed berokkend.

(...)

Het – tegen beter weten in - blijven volharden in de ontkenning [slachtoffer] te hebben gedood, laat zien dat de verdachte geen verantwoordelijkheid wil aanvaarden voor zijn handelen, laat staan dat hij berouw toont voor wat hij heeft aangericht. Hij heeft zelfs niet geschroomd om alsmaar nieuwe scenario's naar voren te brengen en een derde te beschuldigen die niet in staat is zich daartegen te verweren. Dit alles rekent het hof de verdachte zwaar aan.”

¹⁸ Ook bij samenloop: zie het toenmalige art. 10 leden 3 en 4 Sr.

Het Haagse hof veroordeelt de verdachte vervolgens tot een gevangenisstraf van 18 jaren.

21.

Ik kom tot een afronding.

Alles afwegende doet u naar mijn oordeel de zaak recht door aan de verdachte wegens het verkrachten en vermoorden van [slachtoffer] te veroordelen tot een gevangenisstraf voor de duur van 18 jaar.

Arnhem, 12 oktober 2011,

De advocaat-generaal.